

ATATÜRKÇÜLÜK VE KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE TÜRKİYE

“Kemalizm and Turkey in the process of Globalization”

Hikmet ÖKSÜZ*

ÖZET

Bu çalışmada, Atatürkçülük olarak nitelendirdiğimiz Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş felsefesini ve 20.yüzyıl boyunca ortaya atılan, tartışılan ve kısmen de hayata geçirilen jeopolitik teorileri Türkiye ölçeğinde ve küreselleşme olgusu karşısında irdelemeye çalışacağız. Burada ulaşılmak istenen hedef, ikincil ideolojilerin iflas ettiği ya da sorgulandığı bir dönemde Atatürkçü Düşünce Sistemi'nin bir çağdaşlaşma projesi olarak Türk milletinin ve devletinin geleceğine ışık tuttuğunu bir kez daha vurgulamaktır.

Anahtar Kelimeler: Atatürkçülük, Küreselleşme, Türkiye.

ABSTRACT

This study aims to focus, within the scope of Turkey and the idea of globalism, on the philosophy behind the establishment of the Republic of Turkey, which is called Kemalism, and the geopolitical theories put forward, discussed and partly implemented throughout the 20 th century. The purpose of the study is to re-emphasize that in a period in which most secondary ideologies were criticised or lost their effect and meaning Kemalist Thinking System as a modernization project still shed light on the will of Turkish People and the Republic.

Key words: Kemalizm, Globalization, Turkey.

***

Giriş

Türkiye, 20. yüzyılda yaşanan tarihî olaylara bağlı olarak imparatorluktan millî devlete, teoratik monarşiden lâik ve demokratik cumhuriyete geçiş yapmıştır. Bu süreçte en önemli aşama süphesiz ki, Türk İstiklâl Harbi'dir. Türkiye topraklarını işgal etmeye kalkanlara ve niyetlenenlere karşı verilen bu mücadelenin sonucunda bağımsız, egemen ve yeni Türk devleti ortaya çıkarılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulması ile birlikte Türk Çağdaşlaşma Hareketi de başlatılmıştır. Atatürkçülük olarak tanımladığımız bu hareket her çağda çağdaş olmayı hedefleyen dinamik ve millî niteliğe sahiptir.

Bu çalışmada, Atatürkçülük olarak nitelendirdiğimiz Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş felsefesini ve 20.yüzyıl boyunca ortaya atılan, tartışılan ve kısmen de hayata geçirilen jeopolitik teorileri Türkiye ölçeğinde ve küreselleşme olgusu karşısında irdelemeye çalışacağız. Burada ulaşılmak istenen hedef, ikincil ideolojilerin iflas ettiği ya da sorgulandığı bir dönemde Atatürkçü Düşünce Sistemi'nin bir çağdaşlaşma projesi olarak Türk milletinin ve devletinin geleceğine ışık tuttuğunu bir kez daha vurgulamaktır.

İmparatorluktan Millî Devlete Geçiş

Üç kıta üzerinde hakimiyet kurmuş olan Osmanlı İmparatorluğu 16. yüzyılın sonlarından itibaren güç kaybetmeye başlamıştı. Bütün imparatorluklarda olduğu gibi önce yayılıp serpilme sonra geriye doğru çekilme Osmanlı imparatorluğu'nun da kaderi olmuştur. Bu durumun temel nedeni askerî güçle iktisadî güç arasındaki ilişkinin imparatorluğun yükseliş dönemindeki gibi sürdürülebilir özellikte olmamasıdır(Kennedy,1996). Coğrafi keşiflerle Avrupa ülkeleri hızla zenginleşirken Osmanlı İmparatorluğu iktisadî yönden çöküntü içerisine girmişti. Doğal olarak bu çöküntünün olumsuz yansımaları kısa sürede kendini göstermiştir.

Coğrafi keşifler, Rönesans, Reform hareketleriyle kendini yenileyen ve güçlendiren batı ülkeleri uygarlık yarışında öne geçmeye başladı. Osmanlı İmparatorluğu, bu gelişmelere zamanında ayak uyduramamış ve kendini yenileyememiştir. Batı dünyası karşısındaki geri kalmışlığının farkına, ancak askerî alanda peş peşe gelen başarısızlıklar neticesinde

---

* Doç.Dr., KTÜ, Fen-Edebiyat Fakültesi,Tarih Bölümü,TRABZON.

varabilmiştir. Bunun telafisi için askerî alanda bir dizi ıslahatlar yapılmıştır. Ancak askerî karakterli bu hareketler Osmanlı'ya fazla bir şey kazandırmamıştır. Çünkü, Osmanlı Devleti batı karşısında yalnız askerî yönden değil iktisadî, bilimsel, kültürel vb. yönlerden de geri bulunuyordu. 18.yüzyılda Aydınlanma süreci yaşayan, Sanayi İnkılâbı gerçekleştiren ve Fransız İhtilali sonrası siyasal ve sosyal yönden yeniden yapılanan Avrupa, medeniyet yarışında oldukça mesafe almıştı. Osmanlı Devleti, Batı karşısındaki geri kalmışlığının telafisi için 1839 Fermanı ile birlikte yeni bir dönem başlatmıştır. Batı kültür çevresine yönelmenin resmi adı olan Tanzimat karşısında, çağdaş anlamda aydınlanmayı yaşayan, ümmet dönemini aşmış milletlerden oluşan ve sanayi uygarlığını başlatmış bir Avrupa bulmuştu (Berkes,1982:198).

Osmanlı Devleti ise bu üç ögeden de yoksundu. Tanzimat, 1876 Meşrutiyeti ve 1908 İnkılâbı (II. Meşrutiyet) kötü giden gidişatı durduramayacak; I.Dünya savaşı sonrası imparatorlukların tasfiyesi sürecinde Osmanlı İmparatorluğu da 1918'de fiilen son bulacaktır. Emperyalist Devletlerin “Şark Meselesi”ni halletmek için girişmiş oldukları Türk topraklarının işgal hadiselerine karşı Mustafa Kemal Paşa' nın önderliğinde Millî Mücadele başlatılmış ve Misak-ı Millî sınırları çerçevesinde millî ve üniter nitelikli yeni bir Türk devleti kurulmuştur. Bu Atatürk'ün eseridir. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışıyla birlikte başlatılan Türk Kurtuluş Hareketi'nin birinci amacı bağımsız, ulusal Türk devletinin kurulması, bundan sonra gelen en önemli amacı ise çağdaşlaşmadır. Bu hareketin ikinci amacı olan çağdaşlaşma, devamlı gelişmeyi her çağda çağdaş olmayı gerektirmektedir.

Türk Çağdaşlaşması

Türk Kurtuluş Hareketinin ilk büyük olayı olan İstiklal Harbi ve İstiklal Harbi ile aynı zamanda başlatılarak harpten sonra da devam ettirilen Türk Çağdaşlaşması, Türk tarihi içerisinde çok önemli bir köşe taşı ve yeni bir atılımın ilk ve büyük hareketidir.

Atatürk'ü yücelten sadece vatan kurtarıcılığı ve tam bağımsızlığına sahip homojen bir devlet kuruculuğu da değildir. O'nu ölümsüzleştiren olayların belki de en önemlisi, kurduğu devletin sonsuza kadar bağımsızlığını koruyabilmesi için, almış olduğu tedbirlerdir ki buna “Türk Devrimi” veya “Türk Çağdaşlaşma Hareketi” denilmektedir. Çağdaşlaşma

projesinin başarıya ulaşması için yeni bir insan modeli gerekliydi (İnan,2000).

Eskiye yıkarak yerine konulan ulusun en yüksek uygarlık gereklerine göre ilerlemesini sağlayacak yeni kurumları yaşatacak yeni bir insan da gerekliydi. Devrimin gerçekleşmesi, yeni bir insanı belli bir doğrultuda yetiştirmeye bağlıdır. Bu doğrultuyu da Atatürk, çok yerinde olarak, “*Hayatta En hakki Mürşit İlimdir*” düşüncesiyle belirtmiştir(Gökberk,1986:303-304). Bu özdeyişte bütün bir çağın biçimi özetlenmiştir. Atatürk, Türk toplumunu batı uygarlığının temel niteliği olan aydınlanma ruhuyla yetiştirmek istiyordu. Aydınlanma yaşama aklın kılavuzluk yapması, değer ve normların akılla bulunması, gelenek ve göreneklerin aklın eleştirisinden geçirilmesi demektir. Bu tutumun sonunda varılan en değerli ürün bilimdir. Dolayısıyla yaşama doğru yolu bilim gösterecektir.

Çağdaşlaşma denilince, Atatürk’ün, Türk toplumunu çağdaş medeniyet düzeyinin üstüne çıkartmak için yapmış olduğu devrimlerin hepsi kastedilmektedir. Bunlar:

- *Öğretimin Birleştirilmesi Kanunu,
- *Tekke, Zaviye ve Medreselerin kapatılması,
- *Medeni Kanunu’nun kabulü,
- *Harf İnkılâbı ve kültürel alanda yapılan yenilikler,
- *Üniversite Reformu
- *Kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması
- *Soyadı Kanunu

*Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin lâik, çağdaş ve sosyal bir hukuk devleti olduğu yönündeki uygulamalardır (Kongar, 1983: 368-369).

Bu saydıklarımız, Atatürk’ten önce Osmanlı aydınları tarafından da tartışılan konulardı. Atatürk, “*orijinal sentezci*” özelliği ile bütün bunları kendi mantık süzgecinden dikkatle geçirdikten sonra ülkenin gerçekleri ve ihtiyaçlarını dikkate alan, pragmatik bir yol izlemiştir. Bu stratejide bağımsız bir fikir yapısının yanı sıra ülkenin coğrafyasından ve geçirdiği tarihi süreçten gelen derin sebeplerin bulunduğuna şüphe yoktur.

Türk çağdaşlaşmasının diğer bir özelliği Atatürk'ün psikolojik yaklaşımından kaynaklanmaktadır. Atatürk' ten önceki reformcular, batıya yönelirken onun tartışılmaz gücü ve üstünlüğü, ona erişmenin zorluğu karşısında kendilerini çaresizlik ve eziklik duygularından, “aşağılık kompleksinden” kurtaramamışlar, dolayısıyla da salim yolu bulup uygulamaya koyamamışlardır. Atatürk vatan kurtarıcılığı ve devlet kuruculuğunun sağladığı emsalsiz itibar ve milletinden aldığı sonsuz güven duygusu içinde çağdaşlaşmayı yürütmüş, dünün hasta adamından zinde, gelişmeye müsait yeni bir devlet yaratmıştır. Cumhuriyetin kurucusu, süper devletleri Mehmetçiğin süngüsü ile yola getirmenin verdiği güven havası ve zihniyeti içinde hareket etmiş, Türk milletinde köklü tarihî ve zengin kültürü ile kendine güven duygusunu yeniden uyandırmış, ona yeni bir heyecan ve hayatiyet kazandırmış ve çağdaş medeniyetin bir ortağı haline getirmek suretiyle “Türk Rönesansı”nın kapılarını açmıştır(Çaycı,1992:655).

Türk Devrimi'nin uygulama aşamasına baktığımızda son derece ilginç noktalar görüyoruz. Her şeyden önce, altı ok biçiminde özetlenen hedefin “Batılılaşma” ideolojisinin gerçekleri olarak formüle edildiği gözümüze çarpıyor. Bir başka deyişle yeni ideolojinin toplum modeli Türk Devrimi'nde “Batılılık”tır. İşte bu modeli gerçekleştirebilmek için batının geçirdiği aşamaları hızla geçirmek gereği, Mustafa Kemal ve arkadaşlarını bir takım “kısa yol”lar aramaya yöneltmiştir. Bu kısa yollar, gerek ideolojik olarak düşünce planında, gerekse pratik olarak somut uygulama alanında biçimlenerek sonunda, “altı ok” niteliğine bürünmüştür. Bunları özetleyecek olursak:

Halkçılık demek; egemenliğin halkta olması, yani iktidar kaynağının halkın iradesi olduğunun kabul edilmesi demektir. Ulusçuluk; Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde dil, din, ırk ve kültür farkı gözetmeden bir “Türk Halkı” oluşturmak ve bu halkı her bakımdan yükseltmek ve yüceltmek demektir. Bağımsızlık; her türlü emperyalizme karşı askerî, ekonomik, siyasal ve kültürel bağımsızlığa ulaşmak ve bunu son derece duyarlı bir şekilde korumak demektir. Çağdaşlık ise en basit tanımıyla çağın gerisinde kalmamak; çağın bilincini, tekniğini, düşünce ve felsefesini özümlemeye çabalamak demektir(Ateş,1989:39).

Atatürk'ün batılılaşma hareketi Batı'ya rağmen batıcılık olup; amaç Türk milletini dünya milletler ailesi içerisinde saygın ve şerefli yerine oturtmaktır. Bir başka deyişle “yüksek insanlık ideali”ne

ulaştırmaktır(Altuğ,1990:56). Atatürk Devrimi statik değil dinamik, dogmatik değil, pragmatik bir karakterdedir(Giritli,1992:663).

Doğu dünyasının en batısında olan Türkiye, doğu toplumları için lâik, çağdaş ve sosyal bir hukuk devleti olma özelliği ile medeniyet istasyonuna giden trenin lokomotifi durumundadır. Bu bir Türk projesidir. İki kıta (Avrupa-Asya) ve üç kültür (Türk-İslam-Batı) üzerinde kurulan Türk Cumhuriyeti, bu çeşitliliği zenginlik sayıp bölgesinde önemli güç olma özelliğini Atatürk'le yakalamıştır(Mazrui,1986:573-592).

İki savaş arası dönemde dünya barışını sağlamak üzere ortaya çıkartılan evrensel ve bölgesel paktlara Atatürk Türkiye'si "*Yurtta Barış Dünyada Barış*" felsefesi ile 1930'lerden itibaren dahil olmaya başlamıştır. Balkan ve Sâdâbad Paktlarının oluşum sürecinde Türkiye, etken bir dış politika tavrı ve bölgesel barışa samimi bir katkı sunmak amacıyla yerini almıştır. Coğrafi konumunun ve zengin tarihinin Türk devletine biçmiş olduğu rol, dünya ile birlikte, tecrit olmadan, yaşamayı emretmektedir. Atatürk sonrasında da Türk devletinin karar mekanizmalarında görev alanlar bu önemi kavrayarak hareket etmişler ve çok uluslu organizasyonlara Türkiye'yi dahil etmek için çabalamışlar, reel politiğin gereğini yapmışlardır.

Atatürk Sonrasında Türkiye'nin Jeopolitik ve Jeostratejik Önemi Üzerinde Bazı Tespitler

Tarih boyunca toplumlar arası mücadelede coğrafyanın değeri bilinerek hareket edilmiştir. Dünya hakimiyetine koşanlar, güç merkezi olma uğraşısı verenler ve gücünü muhafaza etmek isteyenler hep coğrafyanın siyasî ve askerî hedeflere katmış olduğu anlamı kavrayarak strateji geliştirmişlerdir. Coğrafi konumu politikada kullanma sanatı olan jeopolitik, bilimsel olarak 20. yüzyılın başlarından itibaren telaffuz edilmeye başlanmışsa da *fetihçi zihniyetin* kaynağı olarak tarihin en eski dönemlerinden beri uygulanan bir olguydu. Tarihte büyük güçlerin yükseliş ve çöküş serüvenlerine baktığımızda, jeopolitik kavramının teorileştirilmeden kullanıldığını görebiliriz. 19. yüzyılda Sanayi Devrimi ve buna bağlı olarak gelişen sömürgeci düzene 20. yüzyılda ideolojilere bağlı rekabet ortamı eklenince "*hakimiyet teorileri*" gelişmeye başlamıştır. Bu bağlamda İngilizlerin ortaya attığı "*kara hakimiyeti teorisi*" ve Amerikalıların geliştirdiği "*deniz hakimiyeti ve kenar kuşak teorileri*" meydana çıkmıştır(Cömert,2002:18; İlhan,2002:10-11). II. Dünya Savaşı

sonrası ortaya çıkan *Soğuk Savaş Dönemi*'nde kara hakimiyeti teorisini uygulamaya sokan Sovyetler Birliği'ne karşı ABD, kenar kuşak ve deniz hakimiyeti teorilerini devreye sokmuştu. ABD'nin güvenlik stratejilerini belirlemesinde önemli yer tutan kenar kuşak ve deniz hakimiyeti teorileri soğuk savaş döneminin kapanmasından sonra da devam ettirilmiş ve günümüze kadar geçerliliğini korumuştur.

1990'ların başında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla soğuk savaş dönemi yerini, *yeni dünya düzeni* veya *küresel düzen* denilen olgulara bırakmıştır. Bu süreçte; son dönemlerin ünlü stratejistlerinden Brzezinski'nin formüle ettiği "*Avrasya'ya egemen olan dünyaya egemen olur*" söylemi (Brzezinski,1998) ve Samuel Huntington'un 1993'te ortaya attığı 21. yüzyıldaki büyük savaşların medeniyetler arasında olacağını ileri süren *Medeniyetler Çatışması Tezi* (Huntington,1995) dünyanın gündemini meşgul etmektedir. Günümüzde dünyanın pek çok gelişmiş ülkesinde fütürologlar ve think-tank kuruluşlarının mensupları bu problemlerle meşgul olmakta ve gelecek planlaması yapmaktadırlar. Türkiye hem Ortadoğu, hem Balkanlar, hem de bir Avrasya ülkesi olması dolayısıyla bu tezlerin çekim alanındadır.

Soğuk Savaş döneminin ardından; bozulan askerî, siyasî, sosyo-kültürel ve ekonomik dengeleri yeniden şekillendirme arayışları başlamış ve dünyada ayakta kalan güç merkezlerinin belirlediği *Yeni Dünya Düzeni* ortaya çıkmıştır. Soğuk Savaş sonrası kurulan yeni dünya düzeninin geldiği aşamaya bugün *küreselleşme* denilmektedir. Küreselleşmenin temelleri II. Dünya Savaşından sonra atılmış, zaman içerisinde siyasî, askerî ve ekonomik alanlarda yeni ve çok uluslu kurumlar ortaya çıkmıştır. Bugün üye sayısı 193'ü bulan *Birleşmiş Milletler*, Doğu Bloku'nun çökmesinden sonraki genişleme stratejisiyle 25 ülkeye ulaşan *Avrupa Birliği* (2007'de Bulgaristan ve Romanya'nın katılımıyla bu sayı 27'ye ulaşacak) ve Varşova Paktı'nın dağılmasından sonra üye sayısını 26'ya çıkartan *NATO*, çok uluslu organizasyonların başında gelmektedir. Türkiye bu kuruluşlardan BM'nin kurucu üyesi, NATO'nun en önemli kanat ülkesi ve Avrupa Birliği'nin, müzakere aşamasındaki aday ülkesidir. Ancak, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri giderek zemin kaybetmekte, güven bunalımı yaratmaktadır. Avrupa Birliği ile ilişkileri yönetirken/sürdürürken Türk Devleti'nin karar alıcıları, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın tam bağımsızlık için Türk Millî Mücadelesi'ni yönettiği T B M M kürsüsünden 6 Mart 1922'de söylemiş olduğu şu sözleri akıllarında bir an olsun çıkartmamalıdır:

“Efendiler! Avrupa’nın bütün yükselmesine karşılık Türkiye tam tersine gerilemiş ve düşüş vadisine yuvarlanadurmuştur. Artık vaziyeti düzeltmek için mutlaka Avrupa’dan nasihat almak, bütün işleri Avrupa’nun emellerine göre yapmak, bütün dersleri Avrupa’dan almak gibi bir takım zihniyetler belirdi. Halbuki hangi istiklâl vardır ki, ecnebilerin nasihatleriyle, ecnebilerin planlarıyla yükselebilirsin? Tarih böyle bir hadiseyi kaydetmemiştir.”

Küreselleşme, insanlık tarihinin akış seyrinde önemli değişiklikler meydana getirecek şekilde işlemektedir. Türkiye tarihî ve stratejik derinliği ile bu olgunun çekim alanındadır (Davutoğlu, 2001:151). Soğuk Savaş döneminin kapanmasıyla Türkiye’yi çevreleyen jeopolitik koşullarda önemli ve köklü değişiklikler oldu. Rusya’nın siyasî ve askerî gücünün azalması, Avrupa’da yeni siyasî oluşumlar, Yugoslavya’nın dağılıp 6 ayrı devlet olarak siyasal arenada sancılı bir şekilde yer alması, Avrupa kıtasındaki komşularımızdan Bulgaristan’ın ve Karadeniz’e kıyısı olan Romanya’nın NATO’ya dahil olmaları, Kafkasya ve Ortaasya’da Türkiye ile tarihî, etnik ve kültürel bağları bulunan ülkelerin bağımsızlıklarını kazanmaları bunlardan bazılarıdır. Bu süreçte; Balkanlarda ve Kafkaslarda etnik ve dinî temelli savaşlar ve Ortadoğu’da meydana gelen Körfez Krizi’nin yaratmış olduğu istikrarsızlık ve belirsizlik bir Avrasya ülkesi olan Türkiye’yi ekonomik, sosyal, askerî ve siyasî ölçeklerde derinden etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir.

Soğuk Savaş Dönemi’nin sona ermesiyle birlikte Türkiye’nin komşularının sayısında artış meydana gelmiştir. Soğuk savaş öncesi dönemde Türkiye’nin Avrupa’da iki (Bulgaristan ve Yunanistan), Asya’da dört (SSCB, İran, Irak ve Suriye) olmak üzere karadan altı komşusu vardı. Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra Türkiye’nin Kafkasya’da Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan (Nahçıvan) ile komşuluk süreci başlamıştır. Akdeniz’de; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Karadeniz’de; Romanya, Moldavya, Ukrayna ve Rusya dahil edildiğinde Türkiye’nin komşularının sayısı 13’e çıkmaktadır. Bu durum jeopolitik, jeo-kültürel ve jeo-ekonomik alanlarda Türkiye’ye avantaj sağladığı gibi, risk algılamasını artırarak dezavantaj da yaratabilir.

Küreselleşmenin temel ögesi olan mal, sermaye ve hizmetlerin uluslararası dolaşımının serbestleşmesi ve teknolojik ilerlemenin etkisi, gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye’ye önemli avantajlar sunmakta, ama beraberinde riskleri de getirmektedir. 1990’ların başlarında projelendirilen

ve 2005 yılı Kasım ayında hayata geçirilen “*Bakü-Ceyhan Boru Hattı*” ve “*Mavi Akım Projesi*” Türkiye’nin jeo-ekonomik konumuna önemli katkılar getirecektir. Bu ve buna benzer olumlu gelişmelere karşın küresel ekonomik düzen; kırılgan bir yapıya sahip olan Türk ekonomisini yanlış yatırım politikaları, popülist ekonomik uygulamalar ve bazı alanlarda geç kalan, bazı alanlarda da aceleye getirilen ve stratejisi olmayan özelleştirme uygulamalarının etkisiyle krizlere sokmuştur (1994,2001 Krizleri).Her kriz sonrasında da çözüm millî şirketlerin satılmasında aranmıştır. Atatürk döneminde ekonomik bağımsızlığımızın sağlanabilmesi için büyük emek ve fedakârlıklarla ortaya çıkartılan millî şirketlerin ve bankaların satılması finans sektöründe ve piyasa ekonomisinde yabancı şirketlerin ağırlık kazanmasına yol açmaktadır(Aydoğan.2005: 180-181) .Türkiye’nin 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren *Gümrük Birliği*’ne dahil olması, beklenen olumlu etkinin aksine zaman içerisinde bağımlı bir ekonomik tablo yaratarak Cumhuriyet öncesi tarihsel zemini hatırlatacak bir hal almaya başlamıştır. Bu durum, tam bağımsızlığın bel kemiği olan ekonomik bağımsızlığın kaybolması anlamına gelmektedir.

Küreselleşme olgusu sadece siyasî ve ekonomik alanlarda değil, etnik ve kültürel alanlarda da kendini göstermektedir. Beklenen ve hedeflendiği ifade edilen bütünleşme bir yandan da toplumun en küçük katmanlarına sirayet edecek ayrışmalara zemin hazırlamaktadır. Kabile dillerine, kültürlerine varıncaya kadar ayrımı getirecek bu sonuç, küreselleşmeyi nihaî çözümlerin hazırlayıcısı konumuna taşımaktadır. Bu bağlamda; bazı odaklar, “*Ne Mutlu Türküm Diyene*” anlayışı ile 1923’te ortaya çıkartılan mutabakatı ve onun somut şekli olan üniter, millî ve laik nitelikli Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni zaafa uğratmak istemektedirler. Amaç, çok dilli/uluslu federatif bir yapı meydana getirmektir. Ancak, 1919’da Mustafa Kemal Paşa’nın önderliğinde şekillenen “*Vatan*”, “*Millî Müdafaa*”, “*Misak-ı Millî*” ve “*Türk Milleti*” kavramaları bu türden yaklaşımları reddeden kudret ve niteliğe sahiptir.

Türkiye, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının oluşturduğu büyük kara bloğunun merkezinde yer alan ve dünya nüfusunun % 75’ine sahip olan Avrasya’nın önemli bir ülkesidir. Aynı zamanda dünya petrol rezervlerinin % 80’ine sahip Ortadoğu ve Hazar havzasına da komşudur. Ayrıca Türkiye, eski ve yeni medeniyetlere ev sahipliği yapması, laik ve demokratik yapısıyla, Ortadoğu ve İslâm ülkelerine model olması özelliği ile de mevcut (*Büyük Ortadoğu Projesi ve Avrasyacılık Teorisi*) veya üretilecek olan bütün jeopolitik teorilerin göz ardı edemeyeceği bir bölgesel güçtür. Buradaki en

önemli sorun, Türkiye'nin meselelere nasıl yaklaşacağı ve iradesini nasıl yansıtacağıdır.

Sonuç

1923'te Lozan Barış Antlaşması ile uluslararası sahneye egemen ve tam bağımsız bir ülke olarak çıkan Türkiye, savaştığı ve o dönemin güçlü devletleri olan İngiltere, Fransa ve İtalya ile işgal etmiş oldukları Akdeniz ve Ortadoğu toprakları vasıtasıyla komşu olmasına rağmen kendisini var eden bu değerlerden hiçbir zaman taviz vermemiş, gerektiğinde "hayır" demesini bilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş felsefesini de özetleyen bu tavır, Atatürk tarafından Türk devletini idare edenlere ve edecek olanlara bırakılmış en önemli dış politika rehberidir.

Küreselleşme sürecinde bazı Türk aydınlarında ve siyasî elitinde göze çarpan neo-liberal yaklaşım ve "İkinci Cumhuriyet" söylemleri son 15 yıldır Türkiye'nin gündemine özellikle sokulmaya çalışılmaktadır. Küresel aktörlerin dünya sathında yaymaya çalıştıkları sanal etkinin ağına düşen bu zümre, ulus devlete savaş ilân edebilecek cesareti de kendisinde bulabilmektedir. "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni kuran halka Türk denir" sözüyle sadece millet ve devlet tanımları yapılmamış; aynı zamanda Türkiye coğrafyasının sosyolojik tahlili ve bu coğrafyada bin yıldır kardeşçe yaşamının tarihsel muhasebesi de yapılmıştır. Atatürk tarafından yapılan bu tanım; vatan topraklarının kurtarıcısı tarafından bu toprakları vatan haline getirenlere yönelik saygı, vefa ve sorumluluk anlamını taşıırken, aynı zamanda bir gelecek perspektifine de sahiptir. Bu topraklarda hür, kardeşçe ve barış içerisinde yaşamak isteyen herkes bu tanıma kulak ve gönül vermelidir.

KAYNAKÇA

- AFETİNAN, A. (2000) *Medeni Bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün El Yazıları*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- ALTUĞ, M.Hikmet. (1990) *Atatürk'ün Çağrısı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Basımevi.
- ATEŞ, Toktamış. (1989) *Türk Devrim Tarihi*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- AYDOĞAN, Metin.(2005) *Türkiye Üzerine Notlar, 1923-2005*, İzmir: Umay Yayınları.

- BERKES, Niyazi. (1982) *Atatürk ve Devrimler*, İstanbul: Adam Yayınları.
- BREZESINSKI, Z. (1998) *Büyük Satranç Tahtası*, İstanbul: Sabah Yayınları.
- CÖMERT, Servet. (2002) “Jeopolitik ve Türkiye’nin Yer Aldığı Yeni Jeopolitik Ortam”, *Jeopolitik Dergisi*, Sayı:1, s.15-36.
- ÇAYCI, Abdurrahman. (1992) “Atatürk ve Çağdaşlaşma”, *Atatürkçü Düşünce*, s.641-656.
- DAVUTOĞLU, Ahmet. (2001) *Stratejik Derinlik*, İstanbul: Küre Yayınları.
- GİRİTLİ, İsmet. (1992) “ Modernleşme İdeolojisi Olarak Atatürk” *Atatürkçü Düşünce*, s.659-666.
- GÖKBERK, Macit. (1986) “Aydınlanma Felsefesi, Devrimler ve Atatürk”, *Çağdaş Düşüncenin Işığında Atatürk*, İstanbul: Eczacıbaşı Yayınları.
- HUNTINGTON, S.P. (1995) *Medeniyetler Çatışması*, İstanbul: Vadi Yayınları.
- İLHAN, Suat.(2002) “Jeopolitik Gelişmeler”, *Jeopolitik Dergisi*, Sayı:1, s.10-14.
- KENNEDY, Paul. (1996) *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- KONGAR, Emre. (1983) *Devrim Tarihi ve Toplum Bilimi Açısından Atatürk*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- MAZRUI, Ali. A. (1986) “Siyasal Kültürde Terelik ve Evrensellik” *Çağdaş Düşüncenin Işığında Atatürk*, İstanbul: Eczacıbaşı Yayınları, s.573-592.

